

RIIGIKOHUS

HALDUSKOLLEEGIUM

KOHTUMÄÄRUS

Kohtuasja number	3-20-2119
Määruse kuupäev	15. aprill 2021
Kohtukoosseis	Eesistuja Jüri Pöld, liikmed Viive Ligi ja Heiki Loot
Kohtuasi	Politsei- ja Piirivalveameti taotlus X kinnipidamiseks ja paigutamiseks kinnipidamiskeskusesse
Menetlusosalised	Taotluse esitaja Politsei- ja Piirivalveamet Puudutatud isik X
Vaidlustatud kohtulahend	Tartu Ringkonnakohtu 16. detsembri 2020. a määrus
Menetluse alus Riigikohtus	X määruskaebus
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

1. Rahuldada määruskaebus.
2. Tühistada Tartu Ringkonnakohtu 16. detsembri 2020. a määruse resolutsiooni p 1 ning Tartu Halduskohtu 29. oktoobri 2020. a määruse resolutsiooni p-d 1 ja 2.
3. Teha uus määrus, millega jätta Politsei- ja Piirivalveameti taotlus rahuldamata.
4. Asendada avaldatavas määruses puudutatud isiku nimi tähemärgiga.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) pidas 27. oktoobril 2020 kell 16.59 kinni meessoost isiku, keda kahtlustati ebaseaduslikus piiriületuses. Isik helistas häirekeskusesse ja teatas, et tuli Venemaa Föderatsioonist Eesti Vabariiki, oli helistamise hetkel jões ja palus abi. Isiku asukoht oli Võru maakonnas Setomaa vallas Matsuri külast lõuna suunas Piusa jões. PPA tuvastas, et kinnipeetud isik on Venemaa Föderatsiooni kodanik X, sündinud 1991. aastal, tal on Venemaa Föderatsiooni välispass, ta ei tööta ja tema elukohaks on Baškiiria Vabariik, Mishkinskii maakond, Venemaa.

2. Isik esitas 27. oktoobril 2020 kell 23.34 rahvusvahelise kaitse taotluse ning ta peeti kinni välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse (VRKS) alusel. 28. oktoobril 2020 võeti isikult vastu vormikohane kaitsetaotlus.

3. PPA esitas 29. oktoobril 2020 Tartu Halduskohtule **taotluse** X kinnipidamiseks ja kinnipidamiskeskusesse paigutamiseks VRKS § 36² lg 2 alusel, kuna esinevad VRKS § 36¹ lg 2 p-des 4 ja 5 sätestatud alused.

3.1. Taotluse põhjenduste kohaselt tuleb rahvusvahelise kaitse taotlusega seotud asjaolusid täpsustada ja välja selgitada ning seni esitatud infot analüüsida. Läbi on vaja töötada isikul kaasas olnud venekeelsed materjalid. Isikul puudus Eestisse saabumiseks ja siin viibimiseks seaduslik alus. Esineb põgenemisoht. Isik pole väitnud, et ta oleks proovinud Venemaalt seaduslikult lahkuda. Rahvusvahelise kaitse taotlus võis olla esitatud lahkumiskohustuse edasilükkamiseks või

väljasaatmise vältimiseks, kuivõrd isik peeti kinni kell 16.59, kuid soovi taotleda rahvusvahelist kaitset väljendas ta alles kell 23.34. Varem oli PPA isikule kirjalikult selgitanud, et rahvusvahelise kaitse taotlus tuleb PPA-le esitada viivitamatult pärast riiki jõudmist.

3.2. Isiku 28. oktoobril 2020 antud selgitustest nähtub, et ta üritas alguses ületada Venemaa ja Läti vahelist piiri, kuid kohtus karudega, hakkas kartma ja põgenes eemale. Isik liikus edasi autoga ja otsustas, et kui tal ei õnnestu ületada ka Eesti ja Venemaa vahelist piiri, liigub ta edasi Soome poole. Need selgitused seavad kahtluse alla, kas isikul oli tegelik soov esitada rahvusvahelise kaitse taotlus Eestis. Kahtlust ei lükka ümber see, et isik pöördus 2020. a augustis PPA poole küsimusega, kas Eesti võimaldab tema piiriületust ilma viisata, sest ta soovib taotleda poliitilist varjupaika. Isiku algne eesmärk oli liikuda Lätti ning tema omavolilise Eestist lahkumise korral poleks tema edasiliikumine takistatud.

3.3. Isiku kinnipidamine VRKS § 36¹ lg 2 p 5 alusel on põhjendatud ka sel juhul, kui isiku tagasisaatmist ettevalmistavate toimingutega on juba alustatud, kuid isikule ei ole jõutud vormistada lahkumisettekirjutust.

3.4. VRKS §-s 29 sätestatud järelevalvemeetmeid ei ole võimalik tõhusalt kohaldada, kuna esineb põgenemisoht. Leebemate järelevalvemeetmete kohaldamine eeldab usaldust isiku vastu.

4. Tartu Halduskohus rahuldab 29. oktoobri 2020. a määrusega PPA taotluse (resolutsiooni p 1) ja andis loa puudutatud isiku kinnipidamiseks ja kinnipidamiskeskusesse paigutamiseks kuni kinnipidamise aluste äralangemiseni, kuid mitte kauemaks kui 29. detsembrini 2020 (kaasa arvatud) (resolutsiooni p 2), ning asendas avaldatavas kohtulahendis isiku, kelle suhtes luba taotletakse, nime tähemärgiga (resolutsiooni p 3).

4.1. Kohus leidis, et rahvusvahelise kaitse taotluse lahendamiseks tuleb PPA-l välja selgitada menetluses tähtsust omavad asjaolud. Isiku selgitused on laialivalguvad, ta on esitanud erinevaid argumente, miks ta ei saa Venemaale tagasi pöördudes end turvaliselt tunda.

4.2. Veenev on isiku väide, et kuna tal oli pooleli kriminaalasi, poleks tal olnud võimalik seaduslikult piiri ületada. Isiku käitumine tervikuna viitab siiski sellele, et ta võib olla valmis vältima rahvusvahelise kaitse menetlust ja asjaolude väljaselgitamist. Eestist saaks taotleja hõlpsasti liikuda teistesse Schengeni riikidesse. Seega on VRKS § 36¹ lg 2 p 4 kohaldamise eeldused täidetud.

4.3. Piisav alus on arvata, et rahvusvahelise kaitse taotlus esitati lahkumiskohustuse vältimiseks või edasilükkamiseks. Isik kinnitas kohtuistungil, et tal polnud kindlat soovi esitada rahvusvahelise kaitse taotlus just Eestis. Tema eesmärk oli lahkuda Venemaalt ja esialgu suunduda Lätti. Rahvusvahelise kaitse taotluse esitas isik alles siis, kui talle selgus, et tema kinnipidamise järelm on lahkumiskohustus. Tõendamata on isiku väide, et ta püüdis taotlust esitada juba varem kui kell 23.34. PPA esindaja sõnul ei ilmnunud sellist taht häirekeskusele tehtud kõne kontrollimisel ega esmasest suhtlusest piirivalveametnikega isiku kinnipidamisel.

4.4. Kui PPA tuvastas, et isik viibib Eestis ebaseaduslikult, peeti ta väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse (VSS) alusel kinni ja alustati tagasisaatmisele suunatud menetlust. Puuduvad tõendid, et isik oleks kinnipidamise alusele vastu vaielnud või kohe deklareerinud soovi taotleda rahvusvahelist kaitset. Asjaolu, et PPA ei jõudnud enne rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist lahkumisettekirjutust vormistada, ei välista võimalust tugineda VRKS § 36¹ lg 2 p-le 5. Nõustuda ei saa isiku arvamusega, et PPA pidanuks tema tahte tuletama varasemast kirjavahetusest Eesti ametiasutustega.

4.5. Leebemaid järelevalvemeetmeid ei ole võimalik tõhusalt kohaldada. Isikul puuduvad Eestis kontaktid ja ka sissetulek. Seetõttu pole realistlik abinõu dokumendi hoiuleandmine ja oma eemalviibimisest teavitamine. Isiku tervislik seisund on rahuldav.

5. Puudutatud isik esitas **määruskaebuse**, milles vaidles halduskohtu määrusele vastu ja taotles riigi õigusabi. Isiku sõnul ei uurinud PPA välja tema eesmärgi, tema käitumise põhjuseid ja olulisi asjaolusid ning kuritarvitas tema õigusi piirates oma ametivolitusi. Tõele ei vasta väide, et isik soovib Eestist lahkuda. Puudutatud isik palub asja materjalid ja kaebused edastada erinevatele rahvusvahelistele organisatsioonidele tema suhtes toimunud rikkumiste uurimiseks. Rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamisel rikutakse norme ja uuritakse fakte tema väljasaatmiseks, mitte tema tagakiusamise kohta. Puudutatud isik soovib, et tema rahvusvahelise kaitse taotlus edastataks Leedule, Soomele, Rootsile, Saksamaale ja Norrale.

6. Pärast seda, kui Tartu Ringkonnakohus rahuldab riigi õigusabi taotluse, esitas **puudutatud isiku** esindajaks määratud vandeadvokaat A. Ratnikov täiendatud **määruskaebuse**, milles taotles halduskohtu määruse tühistamist ja uue määruse tegemist, millega jätta PPA taotlus rahuldamata, või alternatiivselt rahuldada PPA taotlus osaliselt ning anda PPA-le luba isiku kinnipidamiseks ja Vao vastuvõtukeskusesse paigutamiseks kuni kinnipidamise aluste äralangemiseni, kuid mitte kauemaks kui 29. detsembrini 2020.

6.1. Määruskaebuse kohaselt ei ole isiku selgitused laialivalguvad. Isik ei soovi kuhugi põgeneda ja tema sihtkohaks oligi Eesti Vabariik. Seda tõendab tema 10. augusti 2020. a pöördumine PPA poole sooviga taotleda Eestis rahvusvahelist kaitset ja ületada riigipiiri. Isik sai PPA vastusest aru, et pärast piiriületamist peab ta PPA-d kohe teavitama enda viibimisest Eestis ja taotlema rahvusvahelist kaitset. Väide põgenemisohu kohta ei ole põhjendatud. Isiku eesmärk oli mistahes viisil Venemaalt põgeneda, kuna tema vastu oli algatatud alusetu kriminaalasi. See ei tähenda, et ta hakkab vältima rahvusvahelise kaitse menetlust. Isiku soov oli taotleda rahvusvahelist kaitset Euroopa Liidu riigis, täpsemalt Eestis.

6.2. Isik oli kinnipidamisel šokiseisundis: ta oli jões uppumisohus ja vajab abi. Selles olukorras ei suutnud ta adekvaatselt mõelda ega tegutseda ning ei või nõuda, et ta oleks kohe esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse. Teisalt oli ta rahvusvahelise kaitse taotlemise soovi väljendanud juba augustis 2020 PPA-le saadetud pöördumises. Samuti võttis isik Venemaalt kaasa materjalid enda väidetavate asjaolude kohta, et PPA-l oleks võimalik nendega tutvuda. Isiku käitumine on jälgitav ja mõistlik.

6.3. Arusaamatuks jääb, miks ei kaalunud kohus ega PPA võimalust kohaldada isiku suhtes teisi järelevalvemeetmeid. Tal võiks lubada elada Vao vastuvõtukeskuses, kus ta täidaks kõik PPA nõudmised ja oleks kättesaadav. Tema liikumisvabadus oleks piiratud kohustusega elada vastuvõtukeskuses ja viibida seal öisel ajal.

7. Tartu Ringkonnakohus jättis 16. detsembri 2020. a **määrusega** määruskaebuse rahuldamata ja halduskohtu määruse muutmata (resolutsiooni p 1), jättis rahuldamata puudutatud isiku taotluse riigi õigusabi osutaja vahetamiseks (resolutsiooni p 2) ning asendas avaldatavas kohtumääruses isiku, kelle suhtes luba taotletakse, nime tähemärgiga x (resolutsiooni p 3).

7.1. Ringkonnakohus nõustus halduskohtu määruse põhjendustega ega korranud neid. PPA taotluses kirjeldatud asjaolusid arvestades oli puudutatud isiku kinnipidamine vajalik ja põhjendatud, kuna esinevad VRKS § 36¹ lg 2 p-des 4 ja 5 sätestatud asjaolud.

7.2. Puudutatud isik ei ole veenvalt põhjendanud oma sihtriiki puudutatavat meelemuutust. Halduskohtu istungil selgitas ta, et tema esialgne eesmärk oli suunduda Lätti ja ta mõtles ka Soome minekule. Isikul puuduvad Eestis kontaktid. Põgenemissoovi puudumist ei saa tõendada asjaolu, et isik taotles Eestis varjupaika. Põgenemisohtu suurendab määruskaebuses väljendatud rahulolematust PPA ametnikega ning palve edastada rahvusvahelise kaitse taotlus teistele riikidele. Asjaolud kogumis kinnitavad arvestatavat põgenemisohtu.

7.3. Mõistetav on, et saades aru jõe ületamise ohtlikkusest, kutsus isik abi ega suutnud kohe adekvaatselt käituda. PPA taotlusest nähtub, et pärast isiku kinnipidamist oli kiirabi kinnitusel tema tervislik seisund rahuldav ja ta ei vajanud haiglaravi. Isikuga jätkati pärast seda menetlustoiminguid PPA ametiruumides. Põhjendamata on asjaolu, et kuigi isiku väitel oli tema sihtkohaks Eesti ja augustis 2020 palus ta PPA-lt kirjalikult luba piiri ületamiseks ja avaldas soovi taotleda Eestis rahvusvahelist kaitset, esitas ta vastava taotluse PPA ametnikele ligi seitse tundi pärast enda kinnipidamist. Isik ei järginud seega PPA juhust taotleda pärast piiri ületamist kohe rahvusvahelist kaitset.

7.4. Õige on halduskohtu järeldus, et isik esitas rahvusvahelise kaitse taotluse enda väljasaatmise vältimiseks. Riigikohtu 17. aprilli 2020. a määrusest ega Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/33/EL art 8 lg 3 p-st d ei tulene vältimatult, et VRKS § 36¹ lg 2 p 5 alusel tohib isiku kinni pidada ainult tingimusel, et talle on enne tehtud lahkumisettekirjutus. Piisav võib olla, et PPA peab isiku kinni VSS alusel ja teeb ettevalmistusi isiku väljasaatmiseks. Asjaolud kogumis annavad alust kahtluseks, et isik esitas rahvusvahelise kaitse taotluse väljasaatmise vältimise eesmärgil.

7.5. Põgenemise ohu korral ei tagaks isiku paigutamine varjupaigataotlejate majutuskeskusesse, kus järelevalve ei ole niivõrd tõhus kui kinnipidamiskeskuses, eesmärki, mida taotletakse, s.o vältida isiku põgenemist. Kinnipidamiskeskusesse paigutamine on kohane ja proportsionaalne.

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

8. Puudutatud isik esitas Riigikohtule **määruskaebuse**, milles palub kohtumäärused tühistada ja teha uue määruse, millega jätta PPA loataotlus rahuldamata. Määruskaebuse põhiväited on järgmised.

8.1. Puudutatud isik ei esitanud rahvusvahelise kaitse taotlust lahkumiskohustuse vältimiseks või edasilükkamiseks. Ta esitas rahvusvahelise kaitse taotluse mõistliku aja jooksul ja pealegi oli ka varem selle küsimusega PPA poole pöördunud. Isik ei varjanud ennast pärast piiriületust. Ka Tallinna Halduskohus leidis 23. detsembri 2020. a määruses kinnipidamise pikendamise taotlust lahendades, et isik ei ole viivitanud rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisega.

8.2. PPA ei ole tõendanud põgenemisohtu. Põgenemisoht peab olema objektiivne, mitte sõltuv haldusorgani usaldusest kui subjektiivsest hinnangust. Piisavalt ei ole arvestatud individuaalseid asjaolusid. Isik ei ole istungil väitnud, et tal polnud kindlat soovi esitada varjupaigataotlus Eestis. Tema eesmärgiks oli Venemaa piir ületada seal, kus võimalik, ning paluda rahvusvahelist kaitset riigis, kuhu ta jõuab. Tal ei olnud ebaseadusliku kriminaalmenetluse tõttu võimalik Venemaalt legaalsel viisil lahkuda. Samuti ei suurenda põgenemisohtu isiku rahulolematust PPA ametnike tööga.

8.3. Kaebaja kättesaadavus väljasaatmiseks oleks saavutatav leebemate järelevalvemeetmetega, sh kindlaksmääratud elukohas või Vao keskuses elamise kohustusega.

8.4. Tallinna Halduskohus jättis 23. detsembri 2020. a määrusega rahuldamata PPA 21. detsembri 2020. a taotluse isiku kinnipidamise tähtaja pikendamiseks. Isik viibib praegu Vao keskses.

9. Vastustaja jäi varasemates avaldustes esitatud seisukohtade juurde. Vastustaja kinnitas, et isik on praeguseks kinnipidamiskeskusest vabastatud ja viibib Vao majutuskeskuses.

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

10. Kuigi puudutatud isik on praeguseks kinnipidamiskeskusest vabastatud, tuleb kolleegiumil kontrollida varasemaks kinnipidamiseks loa andnud määruse õiguspärasust ja see õigusvastasuse korral tühistada, kaotades luba andva määruse kehtivuse tagasiulatuvalt (vt kolleegiumi määrus nr 3-20-2004/28, p 15).

11. Praeguses asjas on luba puudutatud isiku kinnipidamiskeskusesse paigutamiseks antud kahel õiguslikul alusel: VRKS § 36¹ lg 2 p-d 4 ja 5. Kolleegium käsitleb esmalt VRKS § 36¹ lg 2 p 5 (I) ja seejärel p 4 alusel (II) kinnipidamise põhjendatust. Lõpetuseks lahendab kolleegium määruskaebuse ja menetluslikud küsimused (III).

I

12. VRKS § 36¹ lg 2 p 5 järgi võib rahvusvahelise kaitse taotlejat vältimatu vajaduse korral kinni pidada, kui on põhjendatud alus arvata, et isik on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse lahkumiskohustuse edasilükkamiseks või väljasaatmise vältimiseks. Selle normiga on Eesti õigusesse üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/33/EL, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (uuesti sõnastatud), art 8 lg 3 p d. Direktiivi art 8 lg 3 p d lubab rahvusvahelise kaitse taotlejat kinni pidada siis, kui ta peetakse kinni Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel sätestatud tagasisaatmiskorra kohaselt tagasisaatmise ettevalmistamiseks ja/või väljasaatmise läbiviimiseks ning asjaomane liikmesriik saab objektiivsete kriteeriumite alusel, sealhulgas selle alusel, et tal on juba olnud võimalus saada juurdepääs varjupaigamenetlusele, põhjendada, et on piisavalt alust arvata, et ta esitas rahvusvahelise kaitse taotluse üksnes eesmärgiga lükata edasi või nurjata tema tagasisaatmist käsitleva otsuse täideviimist.

13. Kolleegium on varasemas praktikas selgitanud, et direktiivi 2013/33/EL art 8 lg-s 3 on sätestatud kinnipidamise aluste ammendav loetelu ning riigisisises õiguses ei või kinnipidamise aluseid laiendada (määrus nr 3-19-1068/39, p 15). Seega tuleb VRKS § 36¹ lg 2 p 5 tõlgendada kooskõlas direktiivi 2013/33/EL art 8 lg 3 p-ga d nii, et selle sätte alusel saab rahvusvahelise kaitse taotleja kinni pidada üksnes juhul, kui teda peetakse juba kinni lahkumiskohustuse sundtäitmise tagamiseks ning objektiivsete kriteeriumide põhjal ja konkreetse juhtumi asjaolude hindamise tulemusel on piisavalt alust arvata, et isik esitas rahvusvahelise kaitse taotluse üksnes eesmärgiga lükata edasi lahkumiskohustus või vältida väljasaatmist (samas, p 16).

14. Kolleegium ei pea vajalikuks võtta praeguses asjas seisukohta küsimuses, kas VRKS § 36¹ lg 2 p 5 kohaldamise eelduseks on, et isikule oleks enne kinnipidamist tehtud lahkumissetekirjutus. Antud alusel kinnipidamine oli praegusel juhul õigusvastane sõltumata vastusest sellele küsimusele.

15. Kolleegium jääb määruses nr 3-19-1068/39 võetud seisukoha juurde, et VRKS § 36¹ lg 2 p 5 kohaldamise eelduseks on isiku eelnev kinnipidamine lahkumiskohustuse sundtäitmise tagamiseks

VSS alusel. Praeguse asja materjalidest ei nähtu aga, et puudutatud isik oleks enne varjupaigataotluse esitamist peetud kinni VSS § 15 alusel. Kuigi PPA väitis seda halduskohtule esitatud loataotluses, on juba isiku VSS alusel kinnipidamise protokollis (dtl 13 jj) märgitud isiku vastuväide, et ta soovib rahvusvahelist kaitset, ning protokoll on allkirjastatud samal ajal VRKS alusel kinnipidamise protokolliga (dtl 17). Seega ei ole tõendatud, et isik oleks VSS alusel kinni peetud enne, kui ta esitas rahvusvahelise kaitse taotluse. Kuigi protokollis on kinnipidamise ajana märgitud „27.10.2020 kell 16:59“, viitab see üksnes ajale, mil PPA isikuga esimest korda kohtus. Isiku faktilise kinnipidamise hetkel ei saanud praegusel juhul veel selged olla asjaolud, mis annaks alust isiku kinnipidamiseks VSS ja direktiivi 2008/115/EÜ järgi, sh isiku riigis viibimise ebaseaduslikkus.

16. Euroopa Kohus on selgitanud, et direktiiv 2008/115/EÜ käsitleb üksnes liikmesriigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmist ja selle eesmärk ei ole ühtlustada kõiki välismaalaste liikmesriigis viibimist reguleerivaid riigisiseseid norme (otsus asjas C-329/11 Achughabian, p 28). Samuti ei ole direktiiviga vastuolus kolmanda riigi kodaniku kinnipidamine, selleks et teha kindlaks, kas ta viibib riigis seaduslikult või mitte (samas, p 29). Direktiivi põhjendusest 17 tuleneb, et liikmesriigis ebaseaduslikus viibimises kahtlustatavate kolmanda riigi kodanike esialgse kinnipidamise tingimusi reguleerib riigisisene õigus (samas, p 30).

Kuigi praeguses asjas vormistas PPA puudutatud isiku kinnipidamise protokollid VSS ja VRKS alusel, on kolleegium seisukohal, et isiku esialgse kinnipidamise aluseks ei saanud eeltoodud põhjustel olla mitte VSS § 15, vaid riigipiiri seaduse (RiPS) § 9¹ lg 1, mis annab aluse ebaseaduslikult välispiiri ületanud isikute kinnipidamiseks koosmõjus RiPS § 11⁴ lg-ga 1 ja korrakaitse seaduse §-ga 46. Neil alustel on kinnipidamine lubatud kuni 48 tundi. Iseenesest on RiPS alusel kinnipidamiselt võimalik üle minna VSS alusel kinnipidamisele, kui olulised asjaolud on välja selgitatud ja asutakse ette valmistama isiku väljasaatmist, kuid praegusel juhul nähtub kinnipidamise protokollist, et isikut kinnipidamise osas ära kuulates avaldas ta soovi taotleda rahvusvahelist kaitset, mistõttu ei olnud VSS § 15 alusel kinnipidamine lubatav.

17. Samuti ei ole täidetud VRKS § 36¹ lg 2 p 5 kohaldamise eeldus, et on põhjendatud alus arvata, et isik on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse lahkumiskohustuse edasilükkamiseks või väljasaatmise vältimiseks. Seda on PPA ja kohtud põhjendanud asjaoluga, et isik peeti kinni kell 16.59, kuid soovi taotleda rahvusvahelist kaitset väljendas ta alles 23.34. Kolleegium on seisukohal, et isiku kinnipidamise asjaoludest ei nähtu põhjendamatu viivitust rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisel. Lisaks ei pruukinud isik enne rahvusvahelise kaitse taotlemist isegi mõista, et PPA kavatses ta välja saata, arvestades ka, et ta oli juba varem avaldanud PPA-le kirja teel soovi taotleda Eestis varjupaika.

II

18. VRKS § 36¹ lg 2 p 4 alusel võib rahvusvahelise kaitse taotleja vältimatu vajaduse korral kinni pidada rahvusvahelise kaitse taotluse menetlemisel tähtsust omavate asjaolude väljaselgitamiseks, eelkõige juhul, kui on olemas põgenemise oht. Kolleegium on VRKS § 36¹ lg 2 p 4 kohaldamisel selgitanud, et põgenemisohu esinemist ei ole kohane põhjendada sellega, et põgenemisohu pole alust välistada. Põgenemisohu hindamisel tuleb iga juhtumi asjaolusid eraldi hinnata ning rangelt kontrollida kinnipidamise vajalikkust ja proportsionaalsust konkreetsel juhul (vt määrus nr 3-19-415/44, p 11 ja seal viidatud praktika). Sealhulgas võib põgenemisohu hindamisel tähtsust omada see, kui isik pöördub kohe pärast Eestisse sisenemist ise lähimasse piirivalvepunkti ja esitab samal kuupäeval rahvusvahelise kaitse taotluse – see võib kinnitada isiku tegelikku ja juba Eestisse saabumise hetkel eksisteerinud tahet seadustada Eestis viibimine (määrus nr 3-17-792/61, p 18.6).

19. Praeguses asjas ei vaielda selle üle, et PPA-l oli vaja selgitada välja puudutatud isiku rahvusvahelise kaitse taotluse menetlemisel tähtsust omavad asjaolud, töötades esmalt läbi isikul kaasas olnud venekeelsed kirjalikud materjalid. Puudutatud isik on aga määruskaebustes vaielnud vastu sellele, et tema puhul tuvastati põgenemisoht.

20. Kolleegiumi hinnangul ei ole PPA ega kohtud praeguses asjas veenvalt põhjendanud põgenemisohtu olemasolu. Põgenemisohtu ei saa järeldada sellest, et puudutatud isik proovis enda sõnul enne Eestisse tulekut ka Lähti minna ja kaalus Soome suundumist. Olukorras, kus isiku peamine eesmärk oli Venemaa võimude eest põgeneda ja tal puudusid isiklikud seosed Eestiga, oli tegemist ratsionaalsete kaalutlustega, mis ei tähenda, et isikul oleks soov Eestist lahkuda. Teiselt poolt näitab puudutatud isiku eelnev kirjavahetus PPA-ga, et ta pidas just Eestit turvaliseks sihtriigiks ja tundis huvi siin rahvusvahelise kaitse taotlemise vastu. Samuti ei saa põgenemisohtu järeldada ebaseadusliku piiriületuse faktist. Usutav on puudutatud isiku väide, et kui tema suhtes toimus Venemaal kriminaalmenetlus, ei oleks teda seaduslikul viisil üle piiri lubatud. Nagu eespool viidatud asjas nr 3-17-792, ei üritanud ka praeguses asjas puudutatud isik end Eesti võimude eest varjata, vaid võttis vahetult pärast piiriületust ametivõimudega (häirekeskuse vahendusel) ühendust. Isiku kohtumenetluses avaldatud seisukoht, et ta soovib oma rahvusvahelise kaitse taotluse lahendamist mõnes teises riigis, väljendab tema rahulolematust PPA ametnike tegevusega, kuid ei ole piisav põgenemisohtu tuvastamiseks.

III

21. Eeltoodud põhjustel rahuldab kolleegium määruskaebuse ning tühistab haldus- ja ringkonnakohtu määrused puudutatud isiku kinnipidamise osas materiaaalõiguse normide ebaõige kohaldamise tõttu. Kolleegium teeb ise uue määruse, millega jätab PPA loataotluse rahuldamata (halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) § 234 ja § 230 lg 5 p 5).

22. HKMS § 175 lg 3 alusel asendab Riigikohus avaldatavas määruses puudutatud isiku nime tähemärgiga.

(allkirjastatud digitaalselt)